

6

שמע ישראל

לימודי תנ"ך בהתכתבות

**יחסי היהדות והנצרות:
אף דת אינה אי בודד**

אמת מהי?

אף ששאלה זו עשויה להישמע תמוהה, אחריה מתוך הנחה שאנו יודעים מהי, היא מביעה את הבלבול והספקנות שלנו באשר לאמת. בלבול זה נובע ממגוון הדתות והאמונות הסובבות אותנו, הגורמות לנו לתהות אם בכלל יש אמת, ואם כן, מהי והיכן היא נמצאת. הספקנות מטילה ספק בקיומה של האמת. על פיה, אין כל אמת אובייקטיבית.

התשובה מצויה בתנ"ך, המבהיר מפורשות כי: "יהנה אלהים אמת הוא." (ירמיה י:). התנ"ך מעיד כי האמת שרירה וקיימת, ומזוהה עם האלוהים. למעשה, האמת נחשבת אחת מי"ג מעלותיו של אלוהים, הנמנות בספר שמות לד:ו (פסוק הנכלל בתפילות ראש השנה ויום כיפור). מעניין לציין כי מעלה זו היא השביעית ברשימה, וממוקמת בדיוק במרכז.

התנ"ך הוא יצירת המופת הנפוצה והאוניברסלית ביותר שידעה האנושות, האמת היא מעלה אלוהית, ולכן אינה נובעת מתוכנו אלא ממקור חיצוני – מאלוהים. מכך עולה שאל לנו לחפש התרבות של עמים רבים ובדתות השונות.

מאת: ד"אק דוקאן
מאנגלית: שולמית גלאור

שמע ישראל - לימודי תנ"ך בהכתבות
הוצאת "חיים ושלום"
ת.ד. 592, ירושלים, 94186

בני, תורת אל תשכח; ומצותי, יצר לָבֵן. כי אָרַךְ יָמֶיךָ, וְשָׁנֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם, יוֹסִיפוּ לָךְ. משלי ג:אב,

כל הזכויות שמורות: אין להעתיק, לאחסן או להעביר נתונים בכל צורה או אמצעי, אלקטרוני מכני, צילום, הקלטה, או אחר ללא רשות מוקדמת מבעלי הזכויות. Shabbat Shalom © 2006

שיעור תנ"ך

יחסי היהדות והנצרות: אף דת אינה אי בודד

“אף דת אינה אי בודד,” אמר אברהם השל – אמירה ההולמת במיוחד את יחסי היהדות והנצרות. אף אחת מהן לא תוכל לטעון שקיומה אינו תלוי באחרת. ואולם, במקום שהדבר ישמש כגורם מאחד, הוא מוליד דחייה ושנאה. מחלוקות תיאולוגיות אינן הגורם היחיד למצב. בורות, דעות קדומות והרצון לתייג את הזולת, כל אלו שיחקו תפקיד מכריע בטרגדיה הזו. לפיכך, שומה על הנוצרים ללמוד יותר על העם היהודי ומן העם היהודי, ולהפך: העם היהודי יפיק תועלת רבה אם ילמד מן הנוצרים.

הייתכן כי לאור התרחשויות בלתי צפויות שיביאו לפתיחות וליצירת דו-שיח כנה, שתי יריבות אלו יתעוררו לפתע ויודו כי הן זקוקות זו לזו – לא רק לשם ישועתן, אלא אף לישועת העולם כולו? הייתכן כי ברגע שהן יתעלו מעבר לגאוה ולדעות קדומות, הן יכירו במחויבותן להעיד ולבשר יחדיו על האל השמימי הנשגב?

1. האם אלוהים דחה את עם ישראל?

“כה, אמר יהוה... הלוך להרגיעו ישראל... ואהבת עולם אהבתין, על כן משכתין חסד. עוד אבנן ונבנית, בתולת ישראל” (ירמיהו לא:א-ג). (השוו עם ישעיהו נד:ז, ח).

“אם כן, אני שואל, האם נטש אלהים את עמו? בשום פנים לא! הרי גם אני בן עם ישראל, מזרע אברהם ומשבט בנימין. אלהים לא נטש את עמו, העם שהוא ידע מקדם” (אל הרומיים יא:א,ב) (השוו עם פס' כח).

* פרדריק ה-II, מלך פרוסיה, שאל פעם את רופאו האישי, ד"ר צימרמן השוויצרי: “האם אתה יכול לתת לי הוכחה אחת לקיומו של אלוהים?” “כן, הוד מעלתך”, השיב הרופא: “היהודים!”

הערות אישיות

---

2. מדוע זקוקה הנצרות ליהדות?

"בני ישראל; אשר להם מעמד הבנים, הכבוד, הבריתות, מתן התורה, עבודת הקדש וההבטחות; להם האבות, ומהם, מצד יחוסו האנושי, המשיח שהוא מעל כל, אל מברך לעולמים. אמן." (אל הרומיים ט:ד-ה).

* אם ישראל תיכחד, התורה תיכחד. (רש"י על תהילים פג:א; מדרש תהילים קפה, א).

* "האם אלוהים רוצה שהיהדות תעבור מן העולם? האם ישמח אותו שנחדל להוציא את ספרי הקודש ולהקריא את התורה בבתי הכנסת, שנפסיק להתפלל על פי סידורי התפילות העתיקים ששימשו גם את ישוע, שסדר הפסח לא ייחגג עוד, ושמצוות התורה לא יקוימו עוד בבתינו? האם עולם נטול יהודים יהיה באמת ad majorem Dei gloriam, כלומר, לתהילת האלוהים?" (אברהם השל, p. 111, I Asked for Wonder).

3. מדוע היהדות זקוקה לנצרות?

"על כן לכו ונעשו את כל הגויים לתלמידים, הטבילו אותם לשם האב והבן ורוח הקדש" (מתי כה:יט).

4. מדוע הנצרות צריכה ללמוד מן היהדות?

"אמר להם: 'הסופרים והפרושים יושבים על כסא משה. לכן כל אשר יאמרו לכם עשו ושמרו, אך כמעשיהם אל תעשו, כי אומרים הם ואינם עושים'" (מתי כג:בג).

5. מדוע הכרזת ארתחששתא היא הצו שעליו דיברה הנבואה?

"אמר לו ישוע: 'אני הדרך והאמת והחיים. אין איש בא אל האב אלא דרכי'" (יוחנן יד:ו).

שמע ישראל

הערות אישיות

שבעה עשר

הערות אישיות

6. כיצד הגיב עם ישראל לבשורת ישוע עם בואו?

"וַיְשׁוּעַ חָזַר בְּגִבּוֹרַת הַרוּחַ אֶל הַגָּלִיל וַשְּׁמָעוּ יֵצֵא בְּכֹל הָאֶזְרָא. הוּא לְמַד בְּבֵתֵי הַכְּנָסֹת וְהַכֹּל שָׁבְחוּ אוֹתוֹ" (לוקס ד: יד, טו).

"כִּפְאוּ חוֹלִים, הִקִּימוּ מֵתִים, טִהַרוּ מִצְרָעִים, גָּרְשׁוּ שָׂדִים; הֵנָּם קִבְּלָתֶם, הֵנָּם תִּתְּנוּ" (מתי י:ח).

* בערך באותו הזמן חי ישוע, אדם חכם, אם ניתן לקרוא לו אדם, משום שהוא חולל נפלאות רבות. האנשים שאותם לימד קיבלו את האמת בשמחה. הוא משך אחריו יהודים רבים וגויים רבים. (יוסף בן מתתיהו, קדמוניות היהודים, כרך יח: III; עמ' 379).

7. מי היה אחראי לצליבת ישוע?

"וְאוֹלָם רֵאשֵׁי הַכֹּהֲנִים וְהַזִּקְנִים שִׁכְנְעוּ אֶת הַמּוֹן הַעַם לְבַקֵּשׁ אֶת בֶּר-אָבָא וְלַהֲכַחֵיד אֶת יֵשׁוּעַ... לְקַחוּ חִילֵי הַנְּצִיב אֶת יֵשׁוּעַ לְבֵית הַמִּזְבֵּחַ וְהִקְהִילוּ אֵלָיו אֶת כָּל הַגְּדוּד" (מתי כז:ב, כז).

"וְהוּא מִחֻלָּל מִפְּשָׁעֵנוּ, מִדְּבַר מַעֲוֹנֹתֵינוּ; מוֹסֵר שְׁלוֹמֵנוּ עָלָיו, וּבַחֲבֵרְתוֹ נִרְפָּא לָנוּ. כְּלָנוּ בְּצֵאן תַּעֲיִנוּ, אִישׁ לְדַרְכּוֹ פְּנִינוּ; וַיְהִי הַפְּגִיעַ בּוֹ אֶת עֵוֹן כְּלָנוּ" (ישעיהו נג:הו).

8. כיצד הגיב רוב העם לעדותם של המשיחיים

הראשונים?

"רַבִּים מִהַשּׁוֹמְעִים אֶת הַדְּבַר הָאֲמִינוּ, וּמִסְפָּרָם הָיָה כַּחֲמוֹשַׁת אֲלָפִים אִישׁ" (מעשי השליחים ד:ד).
(השוו עם פס' לג; יא:יט; יג:יד, טו; יד:א; טו; יז:ד; יז:ז)

"הֵם שָׁמְעוּ וַשְּׁבַחוּ אֶת אֱלֹהִים. לְאַחַר מִכֵּן אָמְרוּ: "אַתָּה רוּאָה, אֲחֵינוּ, כִּמְוָה רַבְּבוֹת יְהוּדִים נִהְיוּ מֵאֲמִינִים וְכֹלָם קִנְאִים לְתוֹרָה?" (מעשי השליחים כא:כ).

9. מדוע מתקשה עם ישראל לקבל את העדות המשיחית?

"מסיר אָזנו, מְשִׁמֵּעַ תּוֹרָה - גַּם תִּפְלְתוּ, תּוֹעֵבָה" (משלי כח:ט) (השוו עם יוחנן ד:ח-יא).

* מרטין לותר העיר פעם: "כשאני רואה איך הנוצרים מתייחסים ליהודים, אני חושב שאילו הייתי יהודי, הייתי מעדיף להיות חזיר מאשר נוצרי." (צוטט על ידי דונלד א. האגנה, The Jewish Reclamation of Jesus [Grand Rapids: Academie Books, (1984), p. 50

10. מתי החלה האנטישמיות?

"אל תתנשא על הענפים. אם תתנשא, דע לך שלא אתה נושא את השָׂרֵשׁ, אֲלָא הַשָּׂרֵשׁ נוֹשֵׂא אוֹתְךָ" (אל הרומיים יא:יח).

* לדאבוננו, הכנסייה שכחה את שורשיה!

11. מהם שלושת השלבים העיקריים בתולדות האנטישמיות?

1. האנטישמיות הופיעה לראשונה במאה הרביעית, במקביל לדחיית התורה על ידי הנוצרים, להאשמות הראשונות שהוטחו נגד היהודים על רצח האל ולמיסוד הכנסייה. כל הגורמים הללו הביאו לקרע הרשמי הגדול בין ישראל והכנסייה.

2. במאה ה-11, במקביל למסעות הצלב, האנטישמיות החרפה והוסלמה לכדי אלימות, עקב הבעיות הכלכליות הקשות באותה עת.

3. במאות ה-19 וה-20 התווסף מרכיב חדש לאנטישמיות המסורתית: הגזענות, שצצה במקביל להקמתן של תנועות לאומניות ואחרות. (Drinking at the Sources, p. 36).

שמע ישראל

הערות אישיות

תורת מאחורי האנטישמיות

הערות אישיות

12. מהן סימניה המובהקים של הפסיכולוגיה המסתרת תרת מאחורי האנטישמיות?

"מכאן נובעים אותם חיזוכים קטנים ומרומזים, שמתכוונים להביע הרבה יותר ממה שהם מראים. מכאן אף נובע אוצר המילים האנטישמי, המקבע את היהודי בתווית מסוימת שלא הייתה ולא נבראה, שמבוססת על תורת הגזע; תווית שאותה לא יבין היהודי לעולם משום שאין בה הגיון, והוא גם לעולם לא יצליח להימלט ממנה. מכאן נובע הדיוקן המעוות של היהודי, שבו היהודי אינו מזהה את עצמו כלל."

"וכך, אנשים המנסים לטוות בדותות על חריגותם של היהודים, נאחזים כאמצעי אחרון בכל מיני מיסטיפיקציות שאינן ניתנות לאימות. למשל, שקיימת אינטליגנציה יהודית מהוללת. טוענים שרק היהודים ניחנו בתבונה מיוחדת זו, ושהיא לעולם לא תהיה נחלת הנוצרים! ז'אן פול סארטר העניק פרשנות מיוחדת לטענה: "האנטישמיות", אמר, "היא ניסיון לשדרג את הבינוניות כדי ליצור אליטה בינונית. לגבי האנטישמי, אינטליגנציה היא תכונה יהודית; לכן הוא יכול לבוז לה יחד עם יתר מעלותיהם של היהודים."

ואולם, אינטליגנציה יהודית זו תושמץ במוקדם או במאוחר יחד עם מספר תכונות בולטות אחרות המיוחסות לעם היהודי: "אתם טוענים שהיהודי הוא אינטליגנטי? אפשר לראות בזה מעלה, אך לא כך הדבר! היהודי אינטליגנטי מדי. החוכמה שלו מרגיזה, הרסנית, מאכלת."

בנוסף, בל נשכח את הדימוי המקובל של היהודי, הרווח בקרב הנוצרים. לדימוי זה נקשרו תכונות כגון נוכלות, חמדנות, עושר וחומרנות, הנחשבות כתכונותיו הטבעיות של היהודי. אף שדימוי זה הפך לאגדה, הוא עדיין מוטעה. בקרב העם היהודי ישנם עניים רבים, כמו בקרב כל יתר העמים, אם לא יותר. מובן שישנם יהודים עשירים, חמדנים או רמאים, בדיוק כפי שישנם נוצרים כאלה. אך במקרה של העם היהודי, מגרעות אלו אינן נחשבות כחולשות אופי – הן נחשבות כמאפיינים יהודיים.

הספרות מציגה לרוב את היהודי כ"רמאי ומוג לב". אלבר

אמרי שפתי

מאמי העז לחשוף את האמת: "שאף אחד לא יגיד לי שאי אפשר למצוא נוצרים רמאים ופחדנים. מצד אחד הם רמאים ופחדנים, אבל מצד שני הם ישרים והוגנים כמו כל בני האדם. להיותם רמאים ופחדנים איזו שום קשר להשתייכותם לדת מסוימת. יתר על כן, גיבורי-על יכולים להיות גם נוצרים. לעומת זאת, הגישה הרווחת היא שהיהודי האכזר שמלווה בריבית קצוצה נוהג כך מפני שהוא יהודי."

"מי שנפל קורבן בידי נוכל, שהוא במקרה יהודי, ישמע בוודאי את ההערה הבאה: "נו, מה כבר אפשר לצפות? הרי הוא יהודי."

עלינו לעקוב אחר המפלצת האנטישמית עד למעמקי מאורתה, כדי לחשוף ולגנות אפילו את שפתה. כן, גם שפה יכולה להיות מלוכלכת. "הוא כזה יהודי!" אומרים על פלוני, למרות שהאדם שאליו מתכוונים כלל אינו יהודי. מכנים אותו יהודי משום שהוא נחשב ערמומי ורודף בצע. בדרך זו מכפישים את שמו."
(Drinking at the Sources, p. 29-30).

13. מהן מאפייניה העיקריים של האנטישמיות התיאור-לוגית?

"כשמדברים על אנטישמיות תיאולוגית, מודים בקיומה של אנטישמיות נוצרית. לו נבהיר נקודה זו באוזניו של נוצרי, סביר להניח שהוא יאמר בשיא הרצינות והכנות כי לא ייתכן שנוצרים הם אנטישמיים. אם נמשיך בשיחה, קרוב לוודאי שנשמע גיבוב של תירוצים תיאולוגיים, הסברים וסיבות "מוצדקות" לסבל הרב שנגרם ליהודים בשל האנטישמיות: אותם הסברים בדיוק אשר העלו את היהודים על המוקד ועל הגרדום. יש אנשים שאפילו מתרצים רצח והרג בתור כורח המציאות.

בקצרה, היהודי הורשע ונמצא אשם ברצח האל לאורך כל הדורות ואף בימינו, רק משום שלפני אלפיים שנה, אבות אבותיו גזרו אולי דין מוות על ישוע.

מצד אחד האשמות, ומצד שני אהבה מזויפת. מצד אחד

הערות אישיות

שבעה עשר

הערות אישיות

מגנים את האנטישמיות, ומצד שני מזינים אותה בשפע של גינויים ותוכחות תיאולוגיות.

עם זאת, קיים קשר הדוק בין שתי השקפות מבט אלו. הוגה הדעות קירקגור הטיב להבין זאת. הוא אמר: "ספרו (לילד) על הסבל הרב של ישוע בימי חייו, על בגידת אחד מרעיו הקרובים ביותר, על התכחשותם של יתר תלמידיו ורעיו, על העלבונות, ההשמצות והלעג שספג עד לרגע שבו הם מיסמרו אותו על הצלב - ממש כמו שרואים בתמונות הקדושות, דרשו שייצלב והכריזו: 'דמו עלינו ועל בנינו'. ספרו לו איך באותה העת הוא התפלל בעבורם והתחנן שזה לא יקרה, שאביו שבשמיים ימחל לחטאם... ספרו לו איך בזמן שהתגלמות האהבה הייתה חיה וקיימת עלי אדמות, העדיפו בני העם לבקש את שחרורו של גנב עלוב ובזוי שנידון למוות, ואיך הריעו לו כששחרר... ספרו לו איך הם צרחו נוכח פני האהבה הנשגבת שמולם: 'צלוב אותו! צלוב אותו!'...איזה רושם לדעתכם יהיה לסיפור כזה על ילד?...הוא יחליט בנחישות שכאשר יגדל הוא יפרק לחתיכות את הרשעים שפשעו כך נגד התגלמות האהבה."

הבחנתו של קירקגור חוזקה על ידי תוכנית טלוויזיה אוסטרית ששודרה לאחרונה בפגרת חג הפסחא. בתוכנית התראיין נאצי לשעבר שחזר בתשובה והפך לנוצרי מאמין. הוא הסביר כיצד תרמו ההאשמות נגד היהודים, שאותן שמע שוב ושוב משחר ילדותו, להתמלאותו בשנאה, למרות שהיה אתאיסט, והפכו אותו מועמד ראוי לתנועת הנוער של היטלר.

מובן שלא כל הנוצרים הגרמנים נפלו למלכודת הנאציזם. רבים מהם, אף שהיו אנטישמים, נלחמו בחירוף נפש נגד הרוע הזה. עם זאת, ייתכן כי אותם נוצרים שהתנגדו למפלצת הנאצית, ניסו להצדיק, לפחות חלקית, את האסון שהומט על היהודים, גם אם לא היו מודעים לכך ולא הבינו את ההשלכות של גישתם.

מאמרים וספרים שניסו להוכיח את התגשמותן של נבואות תנ"כיות מסוימות, עשו שימוש ב"נימוק היהודי", כדלקמן: 'אכן גורלם של היהודים הוא איום ונורא, אך האם אין זה מוכיח נחרצות את האמת של כתבי הקודש? אחרי הכול, האם לא היהודים הם שצלבנו את בן האלוהים?' לעיתים, במהלך הרצאה,

הוצגו בלהט חולני תמונות ממחנות ריכוז כמו טרבלינקה. גופות מגובבות ושלדי ילדים ערומים הוצגו בלוויית מסר משתמע: 'אחרי הכול, כאן מצויה ההוכחה הניצחת לאמיתות כתבי הקודש ולמהימנות האלוהים!' ג'ולס אייזק העיר בהקשר זה: "תיאולוגים נבזיים מערבים את אלוהים ברשע, בשעה שהרשע האנושי הוא די והותר."

הגרוע מכול הוא, שהדבר אף מתעתע במצפון האנושי ומעוות אותו לחלוטין. רדיפת היהודים הפכה לרצון האל, וכך ניתן להישאר שלווים בתוך השנאה ובתוך האדישות. (the Sources p. 31-32)

14. מהו הקשר בין היהדות לנצרות?

* "וְאַתָּן לְשָׁנֵי עֲדֵי וַיִּנְבְּאוּ אֵלַי וּמְאַתִּים וְשִׁשִּׁים יָמִים וְהֵם לְבוּשֵׁי שָׂקִים." אֵלֹהֵם שָׁנֵי הַזֵּיתִים וְשִׁשִּׁי הַמְּנוֹרוֹת הָעוֹמְדִים לִפְנֵי אֲדוֹן הָאָרֶץ. וְאִישׁ אִם יִרְצֶה לְהִרְעֵ לָהֶם, תֵּצֵא אֵשׁ מִפִּיהֶם וְתֹאכַל אֶת אוֹיְבֵיהֶם; מִי שִׁירְצֶה לְהִרְעֵ לָהֶם, בְּדֶרֶךְ זֹאת מוֹת יוֹמֵת. יֵשׁ לָהֶם הַסְּמֻכוֹת לְעֲצוֹר אֶת הַשָּׁמַיִם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְדַּ גֶשֶׁם בְּיָמֵי נְבוּאָתָם, וְסְמֻכוֹת לָהֶם עַל הַמַּיִם לְהַפֵּךְ אוֹתָם לְדָם וּלְהַכּוֹת אֶת הָאָרֶץ בְּכָל מִכָּה שִׁירְצוּ." (התגלות יא:ג-ו).

15. כיצד חוזה הנבואה בכתבי הקודש את היחסים בין ישראל לכנסייה?

"אחר, וישבו בני ישראל, ובקשו את יהוה אלהיהם, ואת דויד מלכם; ופחדו אל יהוה ואל טובו, באחרית הימים" (הושע ג:ה).

"הרי אם אתה נכרת מעץ זית בר מטבעו, ובנגוד לטבע הרפכת על עץ זית טוב, כל שבן אלה, המקוריים, ירָבבו על עץ הזית שלהם! (אל הרומיים יא:כד). (השוו עם פס' כה, כו).

* אלן ג'י. ווייט: "נבואת הושע מעניקה [לעם היהודי] את הזכות, ליטול חלק בתחייה האחרונה שתיערך בקרב אנשי האלוהים, לקראת קץ העולם." (Prophets and Kings, p. 298).

שמע ישראל

הערות אישיות

שבת שלום

הערות אישיות

שתי העדות:

מדוע זקוקה הנצרות ליהדות, ומדוע זקוקה היהדות לנצרות?

תורת משה דורשת לפחות שני עדים כדי להוכיח את אמיתותו של מקרה כלשהו (דברים יז:1). יוחנן השליח חוזר בברית החדשה על עיקרון זה: "עדות שְׁנֵי אַנְשִׁים מְהִימְנָה הִיא" (יוחנן ח:13). אכן, כששני אנשים מספרים סיפור זהה, משמע ששניהם ראו את אותו הדבר. הם תומכים איש בגרסת רעהו ומאמתים אותה, וכך יודעים מאזיניהם שהם דוברי אמת. בדומה, עדותה של הנצרות מגבה את היהדות ומקנה לה מעמד של עדת אמת, ולהפך: עדותה של היהדות מגבה את הנצרות ומקנה לה מעמד של עדת אמת. שתיהן מעידות על אותו הסיפור: על הניסים שהתחוללו במעשה הבריאה, ביציאת מצריים ובתחייה. שתיהן אוחזות באותה התקווה, המוכיחה כי אלוהים דיבר ופעל אז, וכי הוא חי וקיים ומדבר אלינו בהווה!

מכאן הצורך בשתי עדות, ישראל והכנסייה, כדי לזרוע אמונה ולהפיח תקווה בליבם של אנשים ברחבי העולם כולו; תקווה למשהו שהוא מעבר לצרותיהם ולכאבם. שם, מעבר לגיא הצלמוות, הם יוכלו לאמץ את עקרונות המוסר ולגלם בחייהם את הממשות האלוהית הנשגבת.

זאת ועוד, הצורך בשני עדים לא נוצר רק כדי שהם יחזרו על אותו הסיפור ויאמתו אותו. שני עדים נחוצים כדי להשלים את הסיפור. כל אחד מן העדים יכול להוסיף פרט שחמק מעיני האחר. אנו זקוקים לשתי עדויות כדי לקבל את התמונה כולה. בנוסף, שני העדים זקוקים איש לרעהו כדי לייפות את סיפורם ולהעניק לו משמעות רבה יותר.

הנצרות זקוקה ליהדות

ההיסטוריה מעידה על זיקתה של הכנסייה לישראל. הנצרות נולדה וצמחה על אדמת ישראל ומתוך מורשת ישראל. המשיחיים הקדומים היו כולם יהודים שדבקו בתורת ה'. ישוע היה יהודי. דברי התורה, הנביאים והכתובים, כמו גם המדרשים והמשלים היהודיים היו שגורים על פיו ונכללו

שפת ישראל

הערות אישיות

בתורתו. כל תלמידיו היו יהודים. כל ספרי הברית החדשה נכתבו בידי יהודים שציטטו שוב ושוב מן התנ"ך ומן המקורות. הנצרות זקוקה ליהדות כשם שבית זקוק ליסודותיו, וכמו שעץ זקוק לשורשיו. שאול השליח הבהיר נקודה זו כאשר דימה את ישראל לעץ זית שעל ענפיו הורכבו ענפים חדשים [הכנסייה הנוצרית]. (אל הרומיים יא). שימו לב לכך ששאול לא דיבר על עץ חדש שיחליף את הישן. מבחינתו, הכנסייה אמורה להאריך את פארות העץ המקורי, ולא לצמוח במקומו ולהחליפו. הנצרות זקוקה ליהדות בשל מה שיש ליהדות ואין לה.

ספרי התנ"ך נשתמרו בזכות עבודתם השקדנית של הסופרים, שהעתיקו בדקדקנות את כתבי היד העתיקים, וכן בזכות אותם חזנים, רבנים ומתפללים שהקריאו אותם בבתי הכנסת במהלך הדורות. תורת משה, דברי ישעיהו, מזמורי התהילים, מגילת שיר השירים וכו' נלמדים ומוקראים עד היום בעברית – שפתם המקורית. הודות לעם ישראל, לנצרות יש גישה לנוסח העברי של התנ"ך, לחשיבה היהודית של מחברי הברית החדשה, ואפילו לסידורי התפילה העבריים ששימשו אף את ישוע.

התורה, עשרת הדיברות, מצוות הטרפה והכשרות, מצוות השבת וכל הלכות המוסר, לא רק נשתמרו בכתב על ידי עם ישראל אלא אף קוימו על ידו לעיני העמים שצפו בו. הנצרות זקוקה ליהדות כדי ללמוד להגות מחדש ולעומק במצוות התורה. הנוצרים הדגישו את חשיבות האהבה והחסד, אך התעלמו לעיתים קרובות מערכם של הצדק ומעשי הצדקה. רגשות וחוויה סובייקטיבית הודגשו והדגשת יתר, על חשבון נאמנות, מחויבות אובייקטיבית וציות לאל. בהתאם לקו חשיבה זה, הנצרות זקוקה ליהדות כדי לגלות מחדש את הערך והיופי שבלימוד דבר האלוהים כמות שהוא, כדי לחשוף את האמת הנשגבת הטמונה בו. האמונה הנוצרית הנאיבית, הגורסת כי רוח הקודש תכון באופן אישי את הקורא בכתבי הקודש, בלא הבדל כיצד הוא עושה זאת, מנעה מן הנוצרים לחקור את כתבי הקודש בשיטתיות ולהגות בהם מתוך משמעת. לעיתים קרובות מדי נעשה שימוש בכתבי הקודש כדי להוכיח טיעון כלשהו במחלוקת תיאולוגית, או בתור מקור להתעוררות רגשית רדודה בשעת השתחויה. אפילו הדרך שבה העם היהודי עובד את ה' ומתמקד באל הנשגב, הכבוד שהוא רוחש לתנ"ך, שירת התפילה בצוותא בבית הכנסת, הכרוכה בהפעלת השכל, הרגש והגוף – כל אלו יכולים להעניק לנוצרים השראה בחיפושם אחר דרכי השתחויה מקוריות ויצירתיות יותר.

הנצרות אף יכולה ללמוד מן העם היהודי את שמחת החיים והיכולת לחגוג וליהנות ממתת האלוהים בבריא, ערכים המאפיינים את היהדות. כבר

שבעה מצוות

הערות אישיות

משלביה המוקדמים ביותר של הנצרות עוררו השפעת הגנוסטיות² ובמיוחד השפעת המרקוניזם³ התנגדות לאמונה באלוהי הבריאה, בורא החושים והיופי. הנצרות הקדומה ביכרה את אלוהי הרוח, הנשמה והישועה על פני אלוהים היצרי ומלא החיים המתואר בתנ"ך. דבר זה משתקף, בין היתר, בתיאולוגיה הנוצרית הקשורה להשתחויה ביום א', המציין את התחייה והישועה (שבאו בעקבות הצליבה), בניגוד לשבת היהודית המציינת את הבריאה. דואליזם זה השפיע על דורות רבים של נוצרים אשר יצרו דת עגומה ומדוככת שאינה רואה בעין יפה את הצחוק וההנאה. הנוצרים אף יכולים ללמוד מן העם היהודי לשים דגש על החיים הגשמיים, ולא רק על חיי הרוח. היהדות ממצה את כל תחומי החיים, הרוחניים והגשמיים והופכת את האמונה לדרך חיים. ביהדות, הדת ארוגה בכל פעילויות היומיום של המאמין. על הנוצרים ללמוד מן העם היהודי שדת היא דרך חיים, ולא רק מהפך רגשי ונפשי.

המשיח עצמו יתקרב לנוצרים אם הם יתקרבו לעם היהודי. אכן, רעיון ה"משיח" הוא יהודי מיסודו. המילה "קריסטוס" היא תרגום יווני של המילה משיח, המופיעה פעמים רבות בתנ"ך ומציינת מלך, כוהן, נביא או כל אדם שנמשח כדי למלא ייעוד שה' הטיל עליו. המשיח אף מתואר בתנ"ך כמלך דויד האידיאלי, העתיד לחולל שינוי ולהביא שלום וישועה לישראל ולעולם. מסיבה זו, מאמין העם היהודי כי המשיח טרם בא, והוא מצפה לבואו. הנצרות זקוקה לעם היהודי כדי לזכור שהגאולה עדיין לא התרחשה; שישועה שאינה כרוכה בגאולת העולם כולו אינה ישועה שלמה, ושמלכות האלוהים היא ממשות פיזית והיסטורית ולא רק חוויה אקזיסטנציאלית סובייקטיבית. באמונה במשיח טמונה תקווה לעולם טוב יותר, עולם השונה בתכלית שינוי מן העולם הזה. לכן, המשיח מיוצג בתנ"ך ובמסורת היהודית על ידי כוכב השחר – הכוכב הבודד והאחרון המבשר את הבוקר המפציע, שהוא גם סמל מגן הדויד הזורח על פני הדגל שלנו. לעומת זאת, הנצרות מגדישה את חשיבות הצליבה שאירעה בעבר, עד שלעיתים קרובות היא מתמקדת רק בצלב (הקורבן), המאפיל על הכוכב (התחייה והגאולה).

מלכות האלוהים אכן כבר בקרבנו. אך טוב יעשו הנוצרים לו ילמדו מן העם היהודי להביט סביב בעיניים מפוכחות, ולהיווכח כי "זאב עדיין לאגר עם כבש". מוות, אלימות וסבל הם עדיין נחלת האנושות. סימנים אלו מעידים כמאה עדים על כך שהמשיח צריך עדיין לבוא. הנוצרים יכולים ללמוד מאיתנו לקוות ולייחל.

יהדות זקוקה לנצרות

ההיסטוריה מלמדת כי ישראל זקוקה לכנסייה. הנוצרים הפיצו את שמעו של אלוהי ישראל בכל קצוות העולם. הודות לנוצרים תורגם התנ"ך כמעט

2. שיטה פילוסופית שהיא תערובת של נצרות, פילוסופיה יוונית ודתות מזרח.
3. מרקיון היה אחד הגנוסטיקים המפורסמים שהשפיע על הנצרות הקדומה.

אברהם

הערות אישיות

לכל השפות בתבל. עלילותיו של יוסף ומזמורי התהילים של דויד המלך הגיעו עד לאוזניהם של שבטים אפריקנים בג'ונגלים נידחים ושל אינדיאנים באמזונה, כמו גם לאוזני האירופאים והאמריקנים הנאורים. הכנסייה חובקת העולם, שהפיצה את תורת ישראל מעבר לגבולותיה הגיאוגרפיים וההיסטוריים, השלימה את שליחותו של עם ישראל בתור העם הנבחר. בזכות הנוצרים למד העולם על קיומה של ישראל. זהו אחד הפרדוקסים האירוניים והמעניינים ביותר בהיסטוריה. ללא הכנסייה, העם היהודי היה נותר מיעוט חסר חשיבות, בעל דת אלמונית, שהיה עלול להיעלם מן העולם. הכנסייה לא רק הפיצה את שמעה של ישראל בקרב כל העמים, היא אף תולה את מימוש זהותה ושליחותה בקיומה של ישראל. במידת מה, חב עם ישראל את קיומו, פרסומו והישרדותו לנצרות.

העם היהודי נוהג להתעלם במכוון מן הברית החדשה, אף שהיא חוברה בידייהודים ולמען יהודים בתקופה שקדמה לכתיבת התלמוד. לפיכך, היהדות תפיק תועלת רבה מקריאת הברית החדשה, לא רק משום שהיא מעידה על חיי עם ישראל ואמונתו במאה הראשונה, אלא אף משום שטמונות בה אמיתות חשובות העשויות לחזק ולהעשיר את שורשי היהדות.

למעשה, היהודים, הבקיאים בתנ"ך ובמסורת היהודית עשויים להבין טוב יותר את הברית החדשה מאשר הנוצרים, שקוראים בה מתוך השקפת עולם "נוכרית". הקורא העברי יגלה כי הברית החדשה אינה זרה כפי שסבר. באור זה הוא ייטיב להבין את מורשתו, ולעיתים קרובות אף יתחזקו בעיניו משמעותו ויפיו של התנ"ך לאור ביאורי הברית החדשה. גם התלמוד והמדרשים יקבלו משמעות רבה יותר והקשרים חדשים. עלילותיו של הרבי מנצרת, משליו ותורתו המעוגנים במסורת היהודית, המתובלים בפסוקי התנ"ך ומשקפים אידיאלים יהודיים נעלים, יפתיעו את היהדות לטובה.

רעיון החסד אינו ייחודי לנצרות. גם היהדות שומרת בליבה מקום מיוחד לחסד. החסד הוא ערך יהודי מקורי. ואולם, היהדות יכולה ללמוד מן הנצרות כי ישועה אינה מושגת באמצעות קיום מצוות אלא באמצעות אלוהים אשר ירד לעולם במהלך ההיסטוריה ופעל למען עם ישראל. על היהדות ללמוד יותר על הקרבה האינטימית לאלוהים, על אלוהים שהרחיק לכת עד כדי כך שלבש דמות בשר ודם כדי לדבר עם בני האדם, להיות בחברתם ולהושיעם. אין ספק שאברהם השל הגה בכך כאשר אמר: "התנ"ך הוא לא התיאולוגיה של האדם, אלא האנתרופולוגיה של אלוהים."⁴

אם תלמד היהדות על התגלמותו של אלוהים בבשר, היא תטיב להבין

4. Abraham Heschel, Man is Not Alone: A Philosophy of Religion (New York: Octagon Books, 1972), p. 129

אברהם

את אלוהי אברהם יצחק ויעקב, האל שדיבר פנים אל פנים עם משה, שלחם למען ישראל ביריחו ונגלה אל הנביאים. פרספקטיבה זו תפיח רוח חדשה בקיום המצוות. מצוות התורה לא תקוימנה עוד כמטלה וכחובה, אלא תלבבנה בלב המאמין ותצמחנה פירות מתוך קשר אישי עם אלוהים.

המשיח מגלם את מעורבות האל בהיסטוריה ובקיום האנושי. לפיכך, נקודת המבט הנוצרית המתמקדת במשיח עשויה לסייע ליהדות להכיר בטובה שצמחה לאנושות מהופעתו של ה' בדמות בשר ודם בהיסטוריה. המשיח לא נועד לשכון רק בשמיים או לשוב אלינו אי שם בעתיד. הוא אמור לשכון בקרבנו כ"משיח כל הדורות" – כפי שלימדה תורת הקבלה, וכשם שהדגישו חוגים חסידיים לאחרונה.⁵

הערות אישיות

עשרת הדיברות של סיליסברג

⑦ אל תציג את ייסורי ישוע באור שיוקיע את כל העם היהודי ואף יציג אותו בתור האשם היחיד ברצח ישוע. זכור כי רק פלח מסוים בקרב יהודי ירושלים הוא שדרש את מותו של ישוע, וכי על פי המסר המשיחי, חטאי האנושות כולה הם שהביאו את ישוע אל הצלב.

⑧ אל תאזכר את קללות התנ"ך, או את הקללה שהטיל על עצמו ההמון המשתולל, כאשר זעק: דמו עלינו ועל בנינו, מבלי לזכור שמילים אלו אינן שקולות כלל כנגד תפילת המחילה החשובה של ישוע, שהעתיר בעדם וביקש: 'אבי, סלח להם כי אינם יודעים מה שהם עושים'.

⑨ גנה את הרעיון החדור אמונות תבלות, שעל פיו העם היהודי מושחת, מקולל ונידון לגורל של סבל.

⑩ אל תדבר על היהודים בניכור ובזלזול, וזכור תמיד כי מקימי וחסידיו הכנסייה הראשונים היו למעשה יהודים.

① זכור שה' הוא אחד ושהוא מדבר אלינו באמצעות התנ"ך וספרי הברית החדשה.

② זכור שישוע נולד לעם היהודי מאם יהודייה מזרע דויד, ושאהבתו ומחילתו הנצחיים חובקים את עמו ואת העולם כולו.

③ זכור כי התלמידים, השליחים והקדושים המעונים הראשונים, היו כולם יהודים.

④ זכור שהמצווה היסודית של האמונה המשיחית - 'ואהבת את ה' אלוהיך ואהבת לרעך כמוך', אשר צוותה בתורה ואושרה על ידי ישוע - מחייבת את היהודים והמשיחיים כאחד לנהוג על פיה בכל תחומי החיים.

⑤ אל תציג בצורה מסולפת את היהדות של תקופת התנ"ך או אחריה, במטרה לרומם ולהאדיר את הנצרות.

⑥ אל תשתמש במילה יהודים במונח הבלעדי של אויבי ישוע, ובמילים אויבי ישוע כדי לציין את כלל העם היהודי.